

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. F. Felicis Potestatis Panormitani Ordinis Minorum S.
Francisci de Observantia ... Examen Ecclesiasticum**

Potesta, Felice

Coloniæ, 1712

Cap. I. De Justitia & Jure.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40060

2284 Si die Sabbati delesteris de come-
denda carne, aut illam desideres, præcisa per
malitiam, seu non intellecta die Sabbati,
non peccas: quia separas malitiam, dum
procedis circumstantiam prohibitionis, seu
quia est prohibitio. Peccas verò, si deside-
ras comedere carnes pro die Sabbati, etiam
si contra naturam voluntate non comedas;
quia tunc non præcisis, sed concernis cir-
cumstantiam diei Sabbati: in primo inquam
sabbati habet rationem temporis,
quæ est, & sit actus desiderii; & ideo non
conducit malitiam in actum, quia con-
ducere se habet in 2. se habet ut terminis se
non ex parte objecti, ut ejus circum-
stantia, & ideo transfundit malitiam in
actum.

2285 In qua re datur regula: in objectis
malitia prohibitis, de iis per se considera-
tis delectari non est peccatum mortale, nisi
delectatio fiat de re ipsa, in quantum prohi-
bita, quia malis, ut est adulterium, homici-
dium, &c. quia in primis potest objectum
referri à malitia, non sic in secundis.

2286 Complacentia, seu delectatio de
re peccaminosa, est peccatum, & contra-
hensentem speciem, & qualitatem malitiæ
sibi. Si verò sit de modo, aut aliqua circum-
stantia se non peccaminosa, v. gr. de dex-
tritate, industria, inventione &c. in furan-
dia, &c. non est peccatum mortale, & ali-
quando neque veniale.

DESIDERIUM REI ALIENÆ

2287 Est peccatum contrahens malitiam
injustitiæ, furti, si sit de re alie-
nata, & cum damno do-
mini, sicut si videns v. gr. vestem Petri, si-
militer desideres, vel eamdem emptione, do-
nacione, aut alia via licita obtinendam. De-
siderium namque præcepto prohibetur in

concupiscentia, quæ septimo præcepto pro-
hibetur in facto; unde eo prohibetur deli-
berata voluntas aliena usurpandi, retinendi,
aut damnum inferendi.

Scotus in 2. d. 42. q. 4. lit. L. in 3. d. 15.
q. un. lit. H. in 4. d. 15. qu. 2. lit. LL. Ma-
strius in Theol. mor. disp. 11. q. 7. & q. 8.
num. 151. Joan. la Crux. p. 87. 6. præcept.
Bonac. to. 1. pag. 265. pag. 366. pag. 377.
Tamb. tom. 1. pag. 183. & 297. Buleim. lib.
3. tr. 4. cap. 2. Diana in pluribus locis,
Castrop. Vericelli cit. Clericatus cap. 118.

DE VII. PRÆCEPTO
DECALOGI.

Non furtum facies.

CAPUT I.

De Justitia, & Jure.

2288. DE jure pro lege sumpto dictura
est, cum de legibus, modo jus
est potestas legitima ad aliquam rem obtinen-
dam, vel retinendam, aut ad aliquam fun-
ctionem faciendam: est duplex in re, & ad
rem. Jus in re est illud, quod per ipsam rei
traditionem acquiritur. Jus ad rem est il-
lud, quod aliquo justo titulo habetur ad rem,
ut ejus traditio fiat. Jus in re dat actionem
in ipsam rem, ita ut habens jus in re, ha-
beat actionem ad eam sibi vindicandam,
à quo cumque possideatur. Jus ad rem dat a-
ctionem in personam, ut rem, quam v.
gr. vendidit, donavit, &c. tradat. Præcipua
juris species est dominium.

DOMINIUM

2289 Est facultas disponendi de re tan-
quam sibi subiecta: est duplex,
jurisdictionis, & Proprietatis: Dominium
juridici-

jurisdictionis est potestas gubernandi sibi subditos, precipiendo, prohibendo, praeiudicando, vel puniendo. Dominium proprietatis, est facultas de re aliqua disponendi tanquam sua. Hoc est duplex, plenum, seu perfectum, & est facultas libere, & licite disponendi de re etiam in proprium commodum, & quoad omnes usus, à lege, vel conventionione non prohibitos. Imperfectum, est illud, quod, vel habet proprietatem rei sine fructibus, & dicitur dominium directum, vel habet fructus sine proprietate, & dicitur dominium utile. Tale habet usufructuarius, verbi gratia domus, fundi, &c. cujus habet tantum usum, & fructum; rei tamen dominium residet penes ejus dominum directum.

2290 *Usufructus est jus utendi re aliena, & percipiendi ejus fructus salva ejus substantia.* Sic usufructuarius est maritus respectu dotis uxoris, cujus dominium, & proprietatem penes uxorem, aut ejus filios residet.

2291 *Jus utendi, est facultas utendi re aliena non tamen percipiendi fructus, & salva ejus substantia.* Hinc qui habet jus utendi eam, ea uti potest ad arandum, at non potest de ejus pullo disponere; qui vero habet ejus usufructum, potest utrumque; unde usufructuarius disponere potest de fructibus rei tam pro se, quam pro aliis, vendendo, donando, &c. non sic usufructuarius.

2292 *Ulus facti, importat nudum usum rei, absque jure, aut dominio utentis.* Differt ab usufructu, quia usufructuarius habet jus utendi, ita ut si ab usu rei impediatur; potest illum ex justitia exigere; non sic, qui habet simplicem usum facti. Ita Religiosi omnes in particulari, Franciscani vero tam in particulari, quam in communi habent simplicem usum facti, sicut volucres caeli circa res,

quarum pro sustentatione propria
2293 In iis rebus, quae ipso iure
muntur, v. gr. in cibo, potu, ac vestimen-
parari potest usus à dominio, ut dicitur
Franciscanis, qui quidem possunt
ad manducandum, at non possunt de
ponere, alteri vendendo, donando,
imò usum, quem habent, deponere
voluntate domini habent, qui est Sacerdos
Pontifex, qui in se dominium usufructus
mosynarum, & rerum omnium pro
necessitatibus sublevandis à fidelibus
nistratis.

2294 *Jure naturae omnia sunt communia.* Unde dominia fuerint introducta
distincta jure gentium post Adae peccatum
ut sic pax, & humana societas restitueretur.

USUFRUCTUARIUS

2295 *Non potest usufructuarius in sensu proprietarii dominium vendere, aut alio modo alienare; quia si hoc faceret, illum amittit, & proprietarius restituitur.* Si usufructus versus rem dotali. Si usufructus versus rem dotali. Si usufructus versus rem dotali.

2296 *Quamvis autem usufructuarius non possit, potest ejus commoditas utilitas alienari; & sic licite usufructuarius fructus vineae vendit; quia id non est in re usufructum, sed fructum vineae, quae emptor fructum vineae percipit nomine proprio, sed usufructuarius non.* Castrop. de justitia tr. 37. dist. 11. par. 1. 3. num. 4. & 5.

2297 *Fructus pendentes, & non percipiendi per usufructuarium in ejus vicia*

fructus generis, sive naturales, sive indultri-
ci sive civiles, ad proprietarium spectant,
et si usufructuarius 13. ff. quibus modis
usufructus amitt. Franch. dec. 168. Ant. à
Sic. de iure, & dom. tr. 10. disp. 2. sect.
2. Molin. & Sanchez.

2308 Difficultas est de fructibus natura-
lis, et non exactis; pro quibus quidem va-
rent Doctores, qui tamen distinctione con-
tinentur.

Vel enim sunt naturales, & percepti. Et
ad usufructuarium spectant, & ejus hære-
di, et Fruigerata, l. de funt. ff. de usu-
fructu, Castiljo de usufructu, cap. 77. num.

15. Antonel. de temp. leg. art. 46. num. 9.
In leg. divorzio num. 22. In hujusmo-
di namque fructibus tempus perceptionis

mentior, & quoddammodo à solo separati per
usufructuarium, aut per alium nomine, ip-
sum Antonel. cit. num. 5. Castiljo cit. num.

4. Quod docet, etiam si fructus essent
percepti, & recollectioni proximi, ex l.
de iura.

2309 Vel sunt fructus civiles, qui de die
in diem percipiuntur. Et isti etiam ad usu-
fructuarium spectant, ejusque hæredes post
sua mortem, ita ut possit eos alteri cedere,

et, & in testamento, aut alio modo de il-
lo potest. Bald. c. 1. in fine de pace ten. in
usufructu, Franch. dec. 168. num. 11. & Ad-
d. num. Peregrinus art. 49. num. 100. In

hujusmodi namque fructibus non attenditur
tempus, sed solum cessio obligatio-
nis, quod in naturalibus operatur

perceptionis, in civilibus operatur cessio obli-
gationis. Et sicut in naturalibus tempus se-
parationis attenditur, ita in civilibus tempus,

quod tempus debet; cum igitur contractu
usufructu debentur de die in diem, de die
usufructuario cedunt; adeoque li-
beratem essent pro illa rata temporis exacti,

ut in l. de usufructu, Franch. dec. 168. num. 11. & Ad-
d. num. Peregrinus art. 49. num. 100. In

usufructuario cedunt; adeoque li-
beratem essent pro illa rata temporis exacti,

ut in l. de usufructu, Franch. dec. 168. num. 11. & Ad-
d. num. Peregrinus art. 49. num. 100. In

usufructuario acquiruntur, ejusque, ac-
eiusdem hæredum lucro pro illa rata tempo-
ris cedunt. Usufructuarius, inquam, est ve-
rus, & realis fructuum maturatorum domi-
nus; unde cum prædicti fructus sint matura-
ti tempore illius domini, pro eo remanent
non exacti, & pro ejus hæredibus, eo mor-
tuo.

DOMINII PROPRIETATIS ACQUI- SITIO.

2300 **A**d acquirendum dominium rei,
quæ antea nullius erat, sufficit
sola ejus apprehensio; quia quod nullius est,
jure gentium occupanti conceditur. Sic ani-
malia ferocia, & sylvestria, quæ antea nulli-
us fuerunt, vel si alienus fuerint, natura-
lem libertatem recuperarunt, siunt primo

occupantis, sive in proprio fundo capian-
tur, sive in alieno. Non tamen animalia
de se mansuetæ, & domestica: ut gallina,
columba, anseres domestica, & fera usque
mansuetæ; hæc enim licet longius aber-
rent, quandiu retinent consuetudinem re-
cedendi, sunt sui domini, etque restituenda, &
capiantur.

2301 Columbaria est licita, adeoque
ad nil tenetur dominus pro columbarum
cibo.

2302 Fera, & volucres venatione captæ
in fundo alieno, sunt capientis, quia nec sunt
pars fundi, nec ibi suam naturalem liberta-
tem amiserunt, ac proinde nullius sunt, &
ita primo occupantis. Si autem redditus fun-
di consistat in venatione, non sunt capientis,
sed domini fundi.

2303 In venatione, si fera, aut volucres sit
ita leviter vulneratus, ut fugere possit, tunc,
si alius eum fugientem capiat, est capientis, quia
naturalem libertatem non amisit. At si vul-
neravit, quantum satis fuit ad capiendum,

& vulnerans esset eum fugientem insecutus, & sine dubio capturus, est vulnerantis, nec alius potest illum prevenire, quia adest moralis certitudo comprehensionis. In dubio, an qui vulneravit, esset capturus, est capientis, quia censetur suam naturalem libertatem habere. Si verò ita laqueo sit irretitus, ut fugere non possit, tunc, si alius eum dissolvat, non est dissolvens, sed ejus, qui laqueum paravit, quia per suum instrumentum eum quasi manu apprehendit: & voluerit naturalem suam libertatem amittere.

2304 *Thesaurus est verus depositio pecunie, cujus non extat memoria, ut jam dominum habeat.* Si inveniatur casu in fundo proprio, est inventoris; si in alieno, dimidium est inventoris, & dimidium domini fundi. Si inveniatur arte magica, totus est Fiscus Regii in poenam delicti, sed post sententiam. Si in loco publico, vel factio, dividi debet cum fisco, vel Praelato, cujus est locus. Si non casu, sed data opera quis sine licentia domini effodiens eum inveniatur in fundo alieno, tenetur totum reddere domino deductis expensis. Hæc de jure naturæ, communi, & canonico, atque in foro conscientia. Pro foro autem externo attendenda sunt pragmatica, & consuetudines propria Regnorum, quae solent totum principi concedere.

2305 Sciens, in alieno fundo esse thesaurum, potest fundum communi pretio sine ullo onere emere; quia thesaurus non est pars fundi, nec vendito fundo spectat ad dominum fundi. Adducit Tambur. paritatem de Pharmacopola, qui emere potest vili pretio fascem lignorum, ubi adesse cognovit herbam pretiosam communiter ignotam. Nec obstat lex unica, *Cod. de thesauris*, quod thesaurus in alieno fundo inventus dividendus sit, ut dimidium sit domini fundi, quia supponit eum dominum fundi, tempo-

re, quo fit inventio thesauri. *Cathol.* 6. 32. *dis. un. punct.* 17. *Tambur.* 1. 1. 4. c. 1. §. 3. Qui plura, & fuse.

2306 Ad acquirendum autem dominium rei, quæ antea alicujus erat, per semper titulus, & regulariter traditio, quibus casibus in jure expressis non dicitur traditio, ita I. In beneficiis Ecclesiasticis sufficit sola collatio, & acceptatio. In donatione, aut venditione facta in specie, Civitati, aut locis piis, §. In leg. 4. In hæredibus.

2307 Titulus, in quo fundatur dominium rei, quæ antea alterius erat, communi, & humano est multiplex: scilicet belli, præscriptionis, conjunctionis alicujus contractus civilis.

B E L L U M

2308 **Q**uando justum, dicitur in bello justo bonum, & in bello justo bonum sunt immobilia, sunt Principis; & in bello justo gentium sunt capientium; & in bello civili sunt prius ponenda in communi, postea à Capitaneo dividenda iuxta merita, ut sic animosiores faciant adlit consuetudo, ut unusquisque capiat, retineat; vel ut mobilia partem Principi, aut communitati.

2309 Excusantur milites trahentes navim Turcarum ascendentes, ab hoste se furripiunt; nam Princeps non potest rationabiliter invitus, sed potius pressus ad animandos milites qui pro propria expofuerunt vitam; eo maxime major pars illi cedit. Hinc Duces non sciunt, & dissimulant; expressè autem concedunt, ne libertate militari, decedunt, omnia pro se furripiant. *Bonac. de contract.* q. 2. p. 4. n. 9.

2310 Ceterum praxis est, ut quidquid
parte superiori navis, vulgo *supra*
parte inferi multum.

2311 Repressalia sunt licita, si certò con-
suetudine civibus tue regionis esse illatum
repressalia via compensari.

2312 Si bellum sit injustum, bona capta
restitutum sunt restituenda, non com-
pensantur, sed propriis dominis, si fieri pos-
sit.

2313 Bellum sit ex utraque parte injustum,
quod inde capta non sunt restituenda,
sed compensantur. Alarius *lib. 7. ver. Bel-*
lum. 4.

2314 Bellum putatum iustum constet postea
injustum, tenentur ad restituendum
bona, quæ extant; aut in quæ facti sunt di-
mit, si non extant.

2315 In bello iusto, licet hostes, quos in-
iustus putas, aggredi; quia ipsa aggressio
iustitiam. *Sotus.* Non licet tamen eos ex
iustitia occidere; licet verò spoliare, aut
opacal debilitandum hostem, nec est onus
iustitiam.

2316 Mobilia, imò & immobilia in bello
captiva, si compensationem damnorum
exigent, non sunt restituenda, sed retineri
possunt, ut in titulo. Molina *disput.*
27.

2317 Urbis fidelium non debet in præ-
sentiam, nisi id necessarium iudicetur ad
suspendendum bellum, ad milites animosio-
sus, & hostes terrendos. Molina
lib. 2. Et tunc ea in prædam data, omnia
bona possunt diripi, etiam innocentium;
quod iustitia belli non tenetur illud dimittere,
sed in Urbis hostis præsumitur. *Cajet. ver.*
lib. 2. cap. 4.

2318 Bona Ecclesiarum, & personarum Ec-
clesiarum non possunt diripi, nec occu-

pari; quod si fiat, sunt restituenda, & repa-
randa damna; quia non sunt membra Rei-
publicæ temporalis, nec hostes, ac inde ob-
delictum Civitatis, aut Principis, eorum bo-
na occupari non possunt. Occupari tamen
possunt victualia intra Monasteria deposita
ab hostibus.

2317 In bello iusto licet Urbem incende-
re, si aliter capi non potest, quamvis multi
innocentes cum nocentibus occidantur; quia
non directè occiduntur. *Sotus de iust.*

2318 Item possunt à Principe repeti ex-
pensæ pro recuperatione factæ.

2319 Hostibus victis licitum est tributa
imponere in compensationem, aut pec-
nam.

2320 Obsides, vulgo *Ostaggi*, si sint de
numero nocentium, violata ab hostibus si-
de possunt occidi. *Vict. num. 55.*

2321 Capti in bello iusto possunt fugere,
at non possunt dominis inlequentibus vi
resistere.

2322 Post adeptam victoriam, non licet
innocentes occidere; sunt tamen servi capti
in bello cum infidelibus.

2323 Clerici, & Religiosi possunt sacra-
menta ministrare. Item urgente necessitate
mania, & portas custodire; imò ad id in re-
pentino bello tenentur, *ex cap. 8. venis.* At
non licet propria manu pugnare, nisi se de-
fendendo: *v. num. 723.*

2324 Si aliqui ad Ecclesiam confugiant,
ut inde pugnent, possunt à præliantibus ex-
adverso invadi, occidi, & extrahi, quin
violatur immunitas; quia illi inde pugnan-
tes se reddiderunt immunitatis exortes: *ita*
Mendo num. 7.

Similiter si Princeps sit Clericus, potest ex
iusta causa indicere bellum, milites congre-
gare, ad pugnam incitare, & alia requiritæ pa-
rare; at non potest propria manu pugnare.

2325 Licitum est bellum indicere hæreticis ob solam hæresim, in quantum turbant pacem Ecclesiæ, & Reipublicæ. Barbaris: ob barbariam. Infidelibus, si immolent innocentes, aut humanas carnes edant, vel si fidei Prædicatores nolint admittere, vel eis transitum ad alias provincias denegent. Et Idololatriæ ob solam idololatriam, & juris naturæ violationem. Ita Mendo *in Epist. num. 10.*

2326 Miles peccat mortaliter, si fugiat, aut suam stationem relinquat, etiam si instet vitæ periculum; nisi nulla sit spes, ut possit conservari.

2327 Militi ægrotanti debetur stipendium.

2328 Capitanei non possunt titulo, compensationis pro stipendio dimidiato, aut male soluto, tot militum ficta nomina scribere, quot sufficiunt ad supplendum stipendium. Arfdekin *tom. 2. p. 2. tit. 6. quest. 1.* contra Lessium, quia est contra regulas compensationis, ob maximum, & evidens damnum Reipublicæ, & Patriæ, quæ inde periclitari possent.

2329 Arfdekin *cit. duo notat, 1.* Principem Fermentem aliquibus Patribus Societatis respondisse, non esse faciendum scrupulum Capitaneis ob quatuor, aut quinque *plaga inuertas, 2. Usu in militia recepto Capitaneis concedi locum mortuum pro duobus, aut tribus famulis, & unum pro signifero, & si famulos alii non habeat.*

At hoc secundum notatum non est componendum cum primo; quia esset defectus notabilis militum, circa quem non potest rationabiliter præsumi indulgentia Principis.

2330 Non possunt Commissarii capitaneis, & militibus aliqua oppida onerare, ut ab aliis, quæ se redimunt, pecuniam acci-

piant. Arfd. *cit. qu. 6.* Quia tenentur tiam distributivam servare, ut aequum fieri potest, loca graventur; tantum ob pecuniam ab aliis acceptam, reliqua loca graventur, quod est nisi pecuniam illam in gravatorem levare impendant.

2331 Pabulatio non est licita militibus, & aliis in terra non hostili, amicos licet, aut subditorum ejusdem Patriæ si pabula sufficientia advehantur, ut sint ermi, quia non plus juris habet in aliena pascua, quam ad alienum pascua Lessius.

Si autem pabula, quæ ducuntur, percipiant, & non possint ob inopiam emendare vis non desint, qui dicant, adesse consuetudinem libere pobulandi, quæ pro utilitate Provinciae bellum gerit, quantum hoc onus sit commune, & compensetur emolumentis perceptis, & recipiendis, ut refert Arfdekin, *cit. q. 7.*

2332 Rectius dico cum eodem, tanta est pabulatio ratione extrema necessaria, qua omnia sunt communia; cum bene-

men, ut cum primum exequi potest, compensatio illi, qui enorme damnum passus; ratio est, quia extrema necessitas transfert absolute dominium in indigentem in rebus ordinariis, quæ primum bonorum vatum alterius concernunt; in rebus extraordinariis, seu magni pretii, non transfert absolute dominium, sed solum datur ut indigens sublevetur; quod obtinetur test per mutuum, aut accommodatum.

Indigentem præstat æquitas, & prudentiam, quæ moderatrix legum, quæ nec Caricæ ob extremam necessitatem indigentem pauperentur familie; hoc namque est grave Reipublicæ damnum; inde est bonum publicum, quod privato prævalere

QUÆRES.

2336 *De mercis, & bona mobilia extraneorum, quæ reperta fuerunt intra territorium captam hostium, possint jure belli incorporari.*

2337 *Quomodo est ex dictis, jure belli justis bona captam hostium, sive mobilia, sive immobilia, incorporari, & ipsos hoites captos si servos, aut captivos, si sint Christiani.*

2338 *Dico non posse incorporari, si contentio bona extraneorum, sed reddenda temporis dominis. Molina dis. 121. Con. 1. p. 1. Rex nullum habet jus in illos, cum sint partes Republicæ inimicæ.*

2339 *Ubi, si putans invincibiliter esse hostium, bona fide incorporaverit, deveniendo in eam, quod sint bona extraneorum, tenetur dominis restituere bona, quæ extant, nisi in quo factus est ditor.*

2340 *Ubi illa scienter ementes tenentur restitutionem, uti ementes à fure. Quod si non sciverit, possunt emere; quia ad furtum spectat considerare, an sint bona aliena.*

PRÆSCRIPTIO.

2339 *Uti usucapio, est acquisitio dominii rei alienæ per possessionem ejus certo tempore spatio legibus definito continuatam. Ad hanc præscribendum rem tres conditiones requiruntur, 1. Bona fides, ut quis prudenter putet rem esse suam, seu nesciat esse alienam. Unde ex Reg. 2. de Regulis juris, 1. si quis mala fidei nullo tempore non præscribitur. 2. Titulus, saltem probabiliter præsumptus, ut successio, donatio, emptio, &c. 3. Continuatio possessionis per certum tempus à lege præscriptum.*

2340 *Pro mobilibus, ut sunt vestes, pecunie, animalia, naves, &c. requiritur tem-*

pus trium annorum cum titulo, & bona fide. Nisi sint res furtivæ, de quibus infra.

2337 Pro immobilibus, ut sunt prædia, domus, &c. inter præfentes, qui scilicet in eadem civitate, aut territorio habitant, requiritur tempus decem annorum cum titulo. Inter absentes, qui scilicet in diversis territoriis habitant, tempus viginti annorum, si adfit titulus. Recte addit Pirhing. lib. 2. tit. 26. §. 2. Quod si præscribens sit per partem temporis præfens, per partem absens, sit servanda proportio absentis, & præfentis; ita tamen, ut anni absentis duplicentur, adeoque, si qui rem immobilem usucapit, sit per quinque præfens, reliquo tempore absens, quindecim anni ad eam præscribendam requirantur.

2338 Res furtivæ, & res vi possessæ nunquam præscribuntur, nisi purgato vitio, ita ut non solum ipse fur, sed neque quivis alius secundus, aut tertius bonæ fidei possessor, qui ab eo quovis titulo accepit, usucapere potest; quia res est vitiosa, & infecta.

2339 Vitium rei purgatur dupliciter. Primo, per reditum rei ad dominum; si enim res ad suam dominum redeat, potest postea ab alio bonæ fidei possessore tempore ordinario usucapi. Secundo, per bonam fidem, & tempus longissimum, videlicet triginta annorum. Et ita qui rem à fure, aut à vi possidente, bona fide accepit, & maxime tertius, qui non à fure, sed ab alio bonæ fidei possessore accepit, potest rem illam præscribere, minime tempore ordinario, sed extraordinario triginta annorum, ex l. omnes, §. leg. sicut rem, Cod. de præscript. 30. annorum, Card. de Lugo tom. 1. de just. dis. 7. sect. 8.

2340 Qui idem probabiliter docet n. 151. de ipso fure, quod possit rem illam præscribere.

bere tempore triginta annorum post bonam fidem supervenientem. Potest enim furi advenire bona fides, puta si confessorius putatus doctus ei diceret, se potuisse licite rem illam accipere, tunc inciperet esse possessor bonæ fidei, & ex tunc inciperet præscribere, non quidem tempore ordinario, sed extraordinario, vitium namque intrinsicum rei obstat ad præscriptionem ordinariam, minimè ad extraordinariam longissimi temporis cum bona fide. De Lugo *cit.*

2341 Res immobiles sine titulo, sed cum bona fide, tam inter presentes, quam absentes, præscribuntur tempore triginta annorum, si sint privatorum. Pirhing. *cit.* Hac de rebus privatarum personarum.

2342 Contra Principem, Filium, & Ecclesiam, pro immobilibus requiritur majus tempus, de quo Jurista, de Lugo, & Pirhing. *cit. fuse.*

Contra Ecclesiam Romanam pro immobilibus requiritur spatium centum annorum contra Ecclesiam inferiorem spatium quadraginta annorum. Pro mobilibus sufficit idem tempus trium annorum, quia pro illis nulla Ecclesia habet privilegium, *Can. ult. Et penult. 16. qu. 3.*

2343 Quibus positis conditionibus, si postea compareat dominus, non potest rem ab eo, qui eam præscripsit, repetere quia jam translatum est dominium; quæ lex præscriptionis introducta est jure civili in pœnam negligentium, & ne rerum dominia diu incerta, ac suspensa remaneant, ut sic consulatur paci, & obvietur litibus, ob quod bonum publicum Princeps, qui habet potestatem disponendi de rebus privatorum ob bonum commune, legem præscriptionis constituit. Fagnanus *lib. 3. c. si quis num. 53.*

2344 Qui sunt domini incapaces, uti Religiosi, non possunt circa res corporales præ-

scribere. Item res sacræ non possunt præscribi. Servitus non potest præscribi, nec verò à servitute mancipii præscribitur spatium annorum viginti. Debita præscribuntur per spatium triginta annorum. *num. 244.*

CONTRA ONUS MISSARUM

2345 **P**ROBABILIS mihi est contra Titulum quod non possit dari contra Titulum. 1. Quia sicut onus missarum non potest contra Sacerdotem præscribere, quatenus patitur æquitas, ut qui bona fide pariter servum, advertens se non esse servum, servitute periret; ita nec Sacerdos hæres potest contra onus Missarum præscribere, quatenus pietas Christiana non patitur animæ defunctorum in Purgatorio manibus detente, omnino destituatur, ut illis, quibus ipsæ in hac vita, et post ipsas consuluerunt, & Sacerdotes, in quibus des inde gaudeant, unde ipsæ præscribunt.

Quia ex jure res pupillaris durante pupillari præscribi non potest, animæ in Purgatorio, quoad suffragia eis detentæ, pupillæ, quia sicut pupilli ob defectum tutoris, ita animæ ob defectum statuum non am gerere non valent; unde sicut negligentia, aut carentia tutoris non potest esse detrimentum pupilli, ita nec negligentia, aut carentia hæredum, &c. in detentatione animarum; adeoque contra eas non potest præscriptio, nam præscriptio est in pœnam negligentium jus proprietatis, autem negligentia potest imputari hæredibus, cum alia voce clamare non valent, si illa Job c. 17. *Miseremini mei, &c.*

EXEMPLUM PRÆSCRIPTIONIS

2346 **S**unt novem anni, quo Petrus bona fide, & titulo successione præ-

dominam quandam, & percipit fructus, non tenet esse Pauli præsentis, ad quid tenetur?

Res tenent restituere domum, quia non tenent elapsum decennium, item & fructus illis ultimos qui non compleverunt decennium, si extant, aut id, in quo ex illis factus est ditor; non tenentur autem restituere fructus seu annorum priorum, quia cum scriptum sit elapsum tempus triennii, jam sunt præscripti, tenentur inquam restituere fructus decennio infra, minime à triennio supra: si vero elapsum decennium, ad nil tenentur, cum domum præscripsit, & fructus, quos inde acquirit, ex re sua acquirit: *v. d. m. 1338.*

CONJUNCTIO

Res unius cum re alterius potest contingere quatuor modis. Per adjunctionem, adjunctionem, confusionem, admixtionem.

ALLUVIO

Latens, qua pars fundi unius insensibiliter fundo alterius adjungitur. *Patens*, qua pars fundi unius vi fluminis in fundum alterius transfertur. Augmentamur hanc per latentem alluvionem, est res, cui adjungitur; per patentem, est ejus, cui accret.

Latens per alluvionem de novo nata. Si sit in alto mari, quod sub nullius dominio sit, est prima occupantis. Si in medio fluvio inter dominia dividente, dividitur inter eos dominos. Si in eodem fluvio, sed propè agrum, est tuum. Si propè agrum tui, est illius.

ADJUNCTIO

Est, qua res unius adnectitur rei alterius, ut si pars vestis unius

confuatur vesti alterius, seu gemma unius annulo alterius. Adjunctio est rei, quæ discerni potest, & separari; aliàs erit confusio, vel admixtio.

Res adjuncta est domini, cujus erat, eique restituenda, quia discerni potest, & separari.

Edificia, & plantæ solo alterius bona fide adjuncta, sunt domini fundi; qui tamen tenentur solvere expensas. At si mala fide adjuncti, nil tibi debetur.

CONFUSIO

2349 **E**st, qua res unius rei alterius jungitur, ita ut non possit discerni pars, quæ unius sit, & non alterius; ut cum vinum unius miscetur cum vino alterius; lana unius cum lana alterius, ex quibus pannus intexitur. Si confusio est facta casu, aut de consensu utriusque domini, est res dividenda pro rata. Si est facta uno volente, altero nolente, aut nesciente, res est ejus, cujus est major pars, cum onere reddendi estimationem partis materiæ alterius; quia pars minor erit accessoria, ac proinde sequitur principalem. Idem dic de pretiosa pictura in vili tabula alterius: tunc inquam tenetur pictor reddere pretium tabule, E converso si pictura sit vilior. Si sint æquales, resolve ut modò de admixtione, *num. 2353.*

ADMIXTIO

2350 **E**st, qua res unius conjungitur rei alterius, ita ut quamvis possit physicè pars unius assignari, non potest faciliter dignosci. Ut cum triticum, aut pecunia unius miscetur cum tritico, aut pecunia alterius.

Si admixtio est facta casu, vel de utriusque domini consensu, est res dividenda pro rata.

Si

Si est facta uno volente, altero nolente, aut nesciente; tres regulas tradunt Doctores. Tamb. tom. 1. lib. 8. tract. 3. cap. 3. §. 4. à num. 16.

2351 Prima est. Si pars, quam admiscees, sit notabilis, & animum expressum habuisti non acquirendi dominium cumuli; cumulus in tuo hordeario non erit in tuo solo dominio, sed utriusque, & teneris restituere ex cumulo pro rata; quia dominium non acquiritur sine voluntate acquirendi.

2352 Secunda. Si pars sit notabilis, & voluntatem habuisti acquirendi dominium, tunc eris dominus totius cumuli, ita ut res alterius per conjunctionem transierit in tuum dominium, ut non tenearis eam in individuo restituere; quia ita te habes, ac si rem alterius v. gr. frumentum consumpseris, aut pecuniam expenderis; unde solum teneris ad æquivalens, uti quando rem alterius consumis. Idem dic, si eam voluntatem nec includis, nec excludis; quia tunc ad est voluntas implicita.

2353 Tertia. Si pars alterius cognosci faciliter potest, sed non separari sine totius destructione, ut si filis aureis tuæ vestis sint immixta, & intexta fila argentea alterius, tunc videndum est, quod sit principalis, ut in nu. 2349. Si partes sint æquales, tunc potior est ratio nolentis, aut nescientis; qui tamen, si rem pro se eligit, tenetur ad æquivalens. Semper verò savendum est rei, ne destruat. Ita Tamb. cit. Vide infra sic. *Causa excusantes à restitutione.*

JUSTITIA,

2354 **Q**Uæ est præcipua virtus ex quatuor Cardinalibus, definitur: *Constans. & perpetua voluntas ius suum unicuique tribuendi: dividitur in legalem, distributivam, & commutativam, legalis est, qua*

inclinat ad observantiam legum, quæ bonum commune ordinat: distributiva inclinat ad distribuenda subditis bonum commune, nempe honores, dignitates, & præmia proportionem meriti, & conditio commutativa est, quæ inclinat ad partem conservandam æqualitatem rei alterius bona privata a privatorum. Legalis ordinat partes ad totum, distributiva ad partes, commutativa partem ad partem mutuis commercii humanis; & hæc iustitia proprie dicta habens pro objectum strictum, nempe jus proprietatis, & æqualitatem arithmeticam dati, & hæc distributiva verò solum respicit æqualitatem geometricam, quæ inter proportionem versatur, intendens præmium, aut poenam juxta proportionem meriti, & concernit personam; unde sola iustitia commutativa violatur, si violatur, non per restitutionem ratione sui, sed ratione commutativæ si ei sit adjuncta.

E X E M P L U M.

2355 **S**I quis mille aureos relinquit in monte Pietatis de elemosinis, & eos juxta cujusque inopiam, tunc incumbit distribuendi cura, formamque distributivæ servare tenetur, hoc est, ut pecuniam non nisi pueris de necessitate distribuat, & tali forma, ut æquæ portio pecuniæ, quam una puella accipit ad pecuniam alteri tradendam, qui datur inter inopiam unius, & alterius, præ ratio sit habenda; quod si distributivam non servet proportionem, commutativam distributivam peccat simul, & commutativam, ob pecuniam, quæ ei datur ex donatione alterius; cum datur hanc proportionem in distribuenda

perinde est, ac si singularis cer-
tissime summam assignasset: ita Ma-
gister I. d. 17. q. 2. lit. LL. in 3. d. 34.
in 4. d. 15. q. 2. M. d. 46. q. 1.
M. d. 3. M. d. 1. in 1. h. o. l. mor. disp. 3. q. 1.

CAPUT II.

De Contractibus,

Contractus est pactum, ex quo utro-
que oritur obligatio, seu est re-
ciprocus consensus duorum, aut plurium signo
certo expressus: alterius partis definiente
nullo, nullus est contractus.

Contractus est invalidus, 1. Si con-
trahentes sunt inhabiles, aut si eis non con-
trahendi libera administratio suorum bono-
rum, ut si eis resistat jus positivum; unde
contrahunt Religiosi, filii familias,
nobiles sunt sub patria potestate, & non
sunt emancipati, uxores, furiosi, prodigi, pu-
erulus pubertati proximus, & minor
tutorem, contrahentes sine tuto-
ris auctoritate, valide con-
trahunt in suam commodum, minime in su-
am commodum; alterum sibi obligant,
alteri non se obligant.

Secundo. Si contractus celebratur
in solemnitate substantiali a lege requisita
deficiente irritante; imò tunc contractus
invalidus, etiam si fuerit initus cum igno-
rantia solemnitatis: hinc matrimonium con-
trahitur cum aliquo impedimento dirimen-
te in ignorato, est nullum; quia talis so-
lemnitas, & conditio a lege requisita, se tenet
ex parte forme contractus, forma autem est
essentia rei, seu contractus; adeoque
si illa etiam ignorata res subsistere non
potest.

Tertio. Contractus initi ex metu
quasi iniuste inculso ab alio homine ad finem
injustum, non est obligatio.

eos extorquendi, sunt invalidi jure nature,
etiam si interius, qui metum passus est, con-
sensum habuerit; & consequenter per eos
non transfertur dominium, aut usus. Villa-
lobos, Diana, Leander, & alii contra Castro-
pal. & de Lugo: ratio non est, quia deficit
libertas, & consensus; quia sicut eum non
tollit metus gravis iuste inculsus, ita nec in-
iuste inculsus: sed ratio est, quia si contractus
meticulosus esset validus jure nature, ex in-
iustitia oriretur iustitia, quod implicat; obli-
gatio inquam, quæ est actus iustitiæ, oriretur
ex contractu per injuriam extorto, adeoque
injusto. Tum quia, qui per metum gravem
injustum contractum extorquet, si ex eo ali-
quid habet, tenetur sub mortali id statim re-
stituere, etiam ante sententiam judicis, quod
non esset verum, si contractus non esset in-
validus jure nature.

2360 Dies, ex commu. doctrina bap-
tismus, & cetera sacramenta, matrimonio
excepto (de quo in num. 1649.) valide sus-
cipiuntur, non obstante metu gravi iniuste
ab alio homine inculso ad finem illa extor-
quendi.

Resp. disparitatem esse; quia Sacramenta
(matrimonio excepto) non sunt radices, nec
actus iustitiæ, nec inducunt obligationem ju-
stitiæ, sed religionis, aut alterius virtutis; &
ideo ad eorum validitatem non requiritur
consensus, qui sit contractus, sed sufficit
consensus liber, & voluntarius simpliciter,
sicut ad meritum, & peccatum, qui consen-
sus stat cum coactione, & metu gravi expli-
cato: contractus vero est radix iustitiæ, & ex
eo oritur obligatio iustitiæ, unde ad illum re-
quiritur consensus, qui sit contractus, qualis
non est consensus coactus, sed perfecte vo-
luntarius, & liber; nam coactio, & injuria
cum sit actus iniustitiæ, non potest causare
consensum, qui sit radix iustitiæ.

XX

Cle